

Hofjesstichter krijgt stripboek

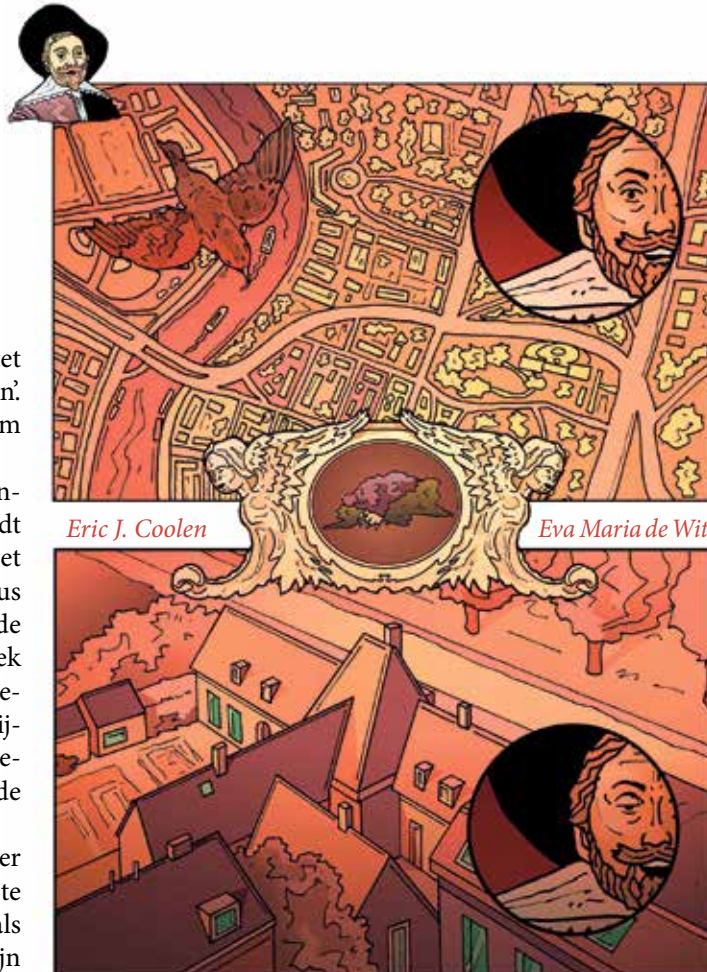
De hofjeswereld heeft een primeur. Op 18 mei verschijnt 368 jaar na zijn dood een stripboek over Willem van Heijthuijsen, de stichter van het gelijknamige hofje aan de Kleine Houtweg (tegenover Nurks in de Hout).

'Willem' is een intrigerend verhaal voor jong en oud over Charlie uit Harlem New York, op zoek naar haar Hollandse wortels. Met een verloren liefde als rode draad. Knap hoe scriptschrijver Eva Maria de Wit feit en fictie verbindt. Illustrator Eric J. Coolen teken-

de het verleden schetsmatig en het heden in de tekenstijl 'klare lijn'. De verteller is de geest van Wilem die nog steeds rondwaart.

De liefhebber van geschiedkundige feiten en verdieping vindt achterin het boek een tijdlijn met gebeurtenissen in het hofje, plus tien boeiende artikelen. Met de uitgave van dit bijzondere boek brengt de opdrachtgever, het bestuur van het hofje van Heijthuijsen, de hofjes als woon- en bestuursvorm ludiek onder de aandacht.

Voorzitter Gonda Koster is er trots op dat het hofje in grote lijnen nog steeds bestaat zoals stichter Willem dat in 1636 in zijn testament heeft laten vastleggen. Het hofje wordt ook nog in diens geest bestuurd, namelijk door onbetaalde regenten. Dat is in de meeste hofjes nog traditie. Regenten

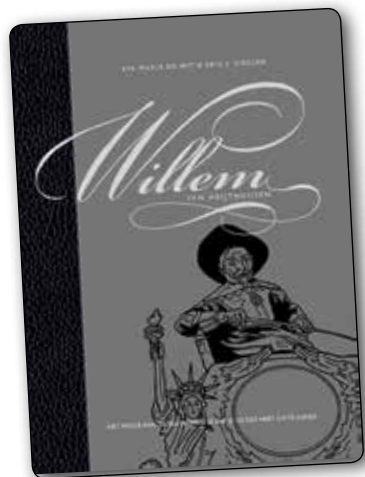
Eric J. Coolen

Eva Maria de Wit

> Een stripboek voor jong en oud

ten bewaken de monumentale staat van de huisjes en de hofjescultuur.

Info en bestellingen:
willemvanheijthuijsen.nl

> Cover van het stripboek

Hofjesstokje doorgegeven

Regelmatig gaat Gina met zoon Zion bij haar tante Alexandra op bezoek in het hofje van Heijthuijsen. Als kind logeerde zij vaak bij haar oma, Alexandra's moeder, in het hofje van Noblet.

Niet alleen Gina's oma Allegonda Roos-Hoefgeest woonde in het hofje van Noblet, ook oma's zus 'tante' Rie heeft in dat hofje gewoond. Gina: 'Ik heb er als baby in het gras gelegen. Lo-

geren deed ik er tussen mijn zevende en vijftiende. We woonden toen in Tiel. Vanaf het station was het makkelijk te lopen. Oma noemde zich met een knipoog mevrouw Roos. Samen keken we naar Schone

Schijn en Van Kooten en de Bie.' Alexandra: 'Iedereen noemde haar Roos, maar dat is maar een deel van haar achternaam.'

Gina: 'Ik was er graag, oma nam me mee naar het Linnaeushof, en vaak liepen we een Bolwerkje. Als peuter racete ik met een oude poppenwagen over het hofje en leerde ik de andere hofdames kennen. De een hield niet van drukte, de ander vond het juist leuk. Bij tante Rie kreeg ik altijd een Verkadereep en vijf gulden.' Bijzonder is dat haar tante Alexandra het hofjesstokje heeft overgenomen. Gina: 'Mijn zoon is hier graag. Hij heeft hier in zijn blote kont in de vogelbak gezeten en in het gras gelegen, net als ik.'

En hele krant gewijd aan één hofje: nog nooit vertoond in de bijna tienjarige geschiedenis van de Haarlemse Hofjeskrant. Het begon allemaal toen illustrator Eric J. Coolen in nummer 30 las dat Willem van Heijthuijsen door Frans Hals geschilderd is en het hofje met zijn naam aan de Kleine Houtweg het enige hofje was, dat in de Gouden Eeuw buiten de stadsmuren lag. Hij zag er meteen een spannend verhaal in. Het bestuur vond een stripboek een mooie vorm om het mini-zorgcentrum avant la lettre, zoals je een hofje zou kun-

nen typeren, bij een jonger publiek te introduceren. Hofjes worden al eeuwenlang beheerd door regenten, die dat onbetaald doen. Daar kleefte een risico aan: gebrek aan tijd en deskundigheid kunnen onbedoeld tot wanbeheer, overname of sloop leiden. Vooralsnog vierten we met Willem het stripboek feest. Deze Willem stript in dit nummer lekker mee. Veel lees- en kijkplezier met de krant en Willems boek. En vergeet ook niet naar de mooie exposities te gaan!

Willem Brand

Volg de Haarlemse Hofjeskrant op Facebook!

Voor het laatste nieuws en de laatste filmpjes!

www.facebook.com/HaarlemseHofjeskrant

> Tante Alexandra (links) en Gina

Goes Plooy
Duurzame totaalinstallateur

Als duurzame installateur is Goes Plooy dé specialist op het gebied van loodgieters- en installatiewerk, waarbij meerdere disciplines betrokken zijn. Denk daarbij aan monumentale dak- en zinkwerken.

Ga voor veiligheid kies een erkend installateur.

U kunt ons bereiken onder telefoonnummer 023 - 5261 503

goes-plooy.nl

Uit het boek van Ben Speet

Van liefdadigheidsinstelling tot verhuurder

In 1995 verscheen 'Het Hofje van Willem van Heijthuijsen', geschreven door Ben Speet. Het boek geeft een secuur inkijkje in de geschiedenis, met als rode draad het financiële beheer.

Willem van Heijthuijsen was een gefortuneerde textielkoopman. Bij zijn overlijden op 6 juli 1650 liet hij twee kapitale panden aan de Oude Gracht na en buitenplaats Middelhout. Met een deel van deze erfenis werd het hofje van Heijthuijsen gefinancierd: aan de hoogbouw van Willems buitenhuis werden drie huisjes gebouwd en haaks erop los ook nog drie.

Hier mochten arme gereformeerde mannen en vrouwen van boven de vijftig gratis wonen. Ook kregen zij wekelijks een gift, als leefgeld. In ruil hadden ze de plicht om met elkaar het hofje schoon te houden en elkaar bij ziekte te helpen. Op kijven stond een boete. Het hofje werd beheerd door regenten. Geldzorgen hebben de eerste generaties regenten nauwelijks gekend. Bij tijd en wijle had het hofje zelfs zoveel geld dat de regenten het zich konden permitteren de bewoonsters* besloten te trakteren op een extraatje. Het feestmaal ter ere van de honderdjarige stichting in juli 1750 kostte de regenten het lieve sommetje van 78 gulden.

Grote erfenis

Ook in de 18de eeuw verkeerde het hofje nog in een rooskleurige financiële situatie. Dat was vooral te danken aan ene Maria van Vladeracken. Zij liet het hofje op 30 augustus 1729 maar liefst twaalfduizend gulden in obligaties na. De regenten besloten in 1733 iets terug te doen. Ze gaven schilder Johan van der Vinne voor vijftig gulden de opdracht

> Fotomontage Paul Vrancken Peeters

een schilderij van haar te maken, dat een ereplaats kreeg in de regentenkamer.

Twee anonieme Haarlemmers kregen in april 1752 ieder elf stuivers omdat zij hofbewoonster Marijtje van Hoever uit het water hadden gevist. Marijtje werd niet van het hof verwijderd, wellicht ook omdat zij zich nuttig maakte. De regenten verpachtten acht tuinen in het Rozenprieel en Marijtje inde voor hen de pachtgelden. Toen Marijtje overleed bracht de veiling van haar inboedel 158 gulden op. Na aftrek van de begrafeniskosten konden de regenten hiermee dertien weken de giften aan de tien bewoonsters betalen!

Financiële zorgen

In 1784 liet het kasboek voor het eerst een negatief saldo zien. Met de financiële nood aan de man werd besloten 'entreegeld' te vragen om, als het zover was, de begrafenis te bekostigen. Want de inboedel, waarvan dat altijd gedaan werd, bleek steeds vaker weinig tot niets waard te zijn. Laat staan dat het leefgeld er een tijdje van betaald konden worden. In 1789 betaalde Johanna Kniiff als eerste honderd gulden, als pand voor begrafeniskosten. Speet tekent op dat er met spanning werd uitgekeken naar elk sterfgeval. Een regent schreef in 1788 in het kasboek: 'In dit jaar weer geen sterfgeval geweest, zijnde nu al het derde jaar.'

Het archief in de 19de eeuw vertoont grote lacunes. De oorzaak was dat de vergaderingen thuis bij de regenten Jacob en Brigitta Crommelin (broer en zus) werden gehouden, die vonden het blijkbaar niet nodig het besprokene op papier te zetten. Duidelijk is dat er een streng regime heerste. Wie de kantjes eraf liep bij het eens per week schoonhouden van het hofje, kon rekenen op tien cent boete. Vanaf 1892 duikt er weer een kasboek op.

Inkomsten uit verhuur

Om meer inkomsten te krijgen werd in 1903 het bleekveld aan de Spijkermanslaan bebouwd met drie woningen. Ze werden verhuurd voor 2 gulden 50 per week. Helaas verloren bewoners van twee huisjes zo hun uitzicht op de tuin, en ook het zonlicht op hun huisjes. In 1953 werden de drie woningen verkocht omdat ze te duur in onderhoud werden.

Na de Eerste Wereldoorlog bleek de onderhoudstoestand van het hofje zeer te wensen over te laten. De twee regenten Crommelin konden het beheer niet meer aan en benoemden twee nieuwe. Maar Sam Crommelin jr. bleef op de centen zitten en vond renovatie geldverspilling. Wel mocht er elektrisch licht komen, dan waren ze tenminste af van het vervangen van de kwetsbare gloeikousjes in de gaslampen.

Liefdadigheid en recht

Vanaf 1 juli 1949 werden geldelijke uitkeringen aan bewoonsters gestaakt en was het hofje geen liefdadigheidsinstelling meer. Dat kwam ook omdat de zorg voor maatschappelijke zwakkeren meer en meer een zorg van de staat werd. Achtereenvolgens werden de AOW (1956), de AWW (1959) en de ABW (1965) ingesteld. Het verkrijgen van financiële steun was van een gunst een recht geworden. De bewoners betalen nu huur maar ontvangen met Kerstmis nog steeds een gift in de vorm van een kerstpakket.

**Na overlijden van de (eerste) mannen Lammert en Adriaan zijn de regenten afgestapt van het toelaten van mannen op het hofje. Een reden hebben de regenten niet gegeven. Momenteel wonen er wel weer mannen op het hofje!*

Thielemans raam

In het hofje zijn bijzondere elementen te ontdekken die de tand des tijds hebben doorstaan, zoals het ovale raam in het huis dat oorspronkelijk als regentenkamer is gebouwd.

Uit documenten blijkt dat er aanvankelijk twee ovale raampjes met geschilderd glas waren. Dit gehavende glas is als enige overgebleven. Hierop afgebeeld het wapen van Thieleman Roosterman, de eerste regent van het hofje, tevens executeur-testamentair van Willems erfenis. Op het glas, haast niet te lezen, staat: 'Thieleman Roosterman, eerste regent van dit hof 1651'. Het tweede ruitje was waarschijnlijk opgedragen zijn mede-regent en neef van Willem van Heijthuijsen, Marten van Sittard.

Foto Chris Hoefsmit

Selfmade binnenhuisarchitecte Emmy

Wie in een klein huis woont, dient optimaal met de ruimte om te gaan. Dat heet slim inrichten. Emmy de Paus, woonachtig op iets meer dan 25 vierkante meter, is daar heel handig in. In haar huisje geen IKEA-meubelen, maar zelf getimmerde schuifkasten.

De woonkamer beneden is 3,5 bij 3 meter, maar ziet er veel ruimer uit. En dat terwijl er een piano in staat. Als die er niet in had gepast, had zij het huisje vijftientig jaar terug helaas aan zich voorbij moeten laten gaan. Piano spelen is een eerste levensbehoefte. Wonderwel lukte het de piano via het gangetje naar binnen te krijgen. Hij – ja, de piano is een hij, zegt Emmy na enig nadenken – schermt een deel van het minuscule keukentje af en zorgt er zo voor dat de koelkast uit beeld is.

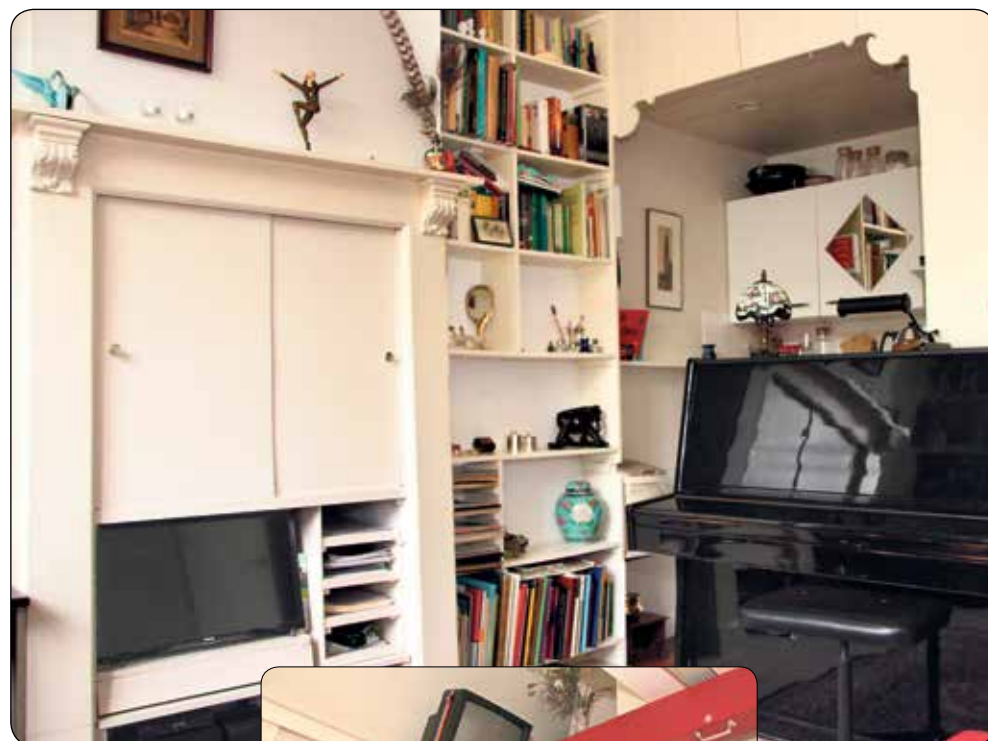
Schouw werd servieskast

Drie keukenkastjes waren niet voldoende om keukengerei en aanverwante artikelen op te bergen, dus vertimmerde Emmy de schouw tot voorraadkast voor serviesgoed en glaswerk. Met pijn in het hart, dat wel. Want de eeuwenoude spinnenkoptegeltjes zijn daardoor uit zicht verdwenen. Emmy zaagde eigenhandig dunne schuifdeuren van triplex. 'Ze wegen niets en zijn makkelijk demonteerbaar', zegt Emmy en tilt de deurtjes er zo uit.

Ook in de nog kleinere slaapkamer (mét schuin dak) is de schuifdeurenkast een uitkomst. Plaatsing van een gewone kast was vanwege een 'doorlopende' schoorsteen en in de weg zittende balken niet mogelijk. Het is simpel, dekt de boel af en omvat echt alle loze ruimte. Je moet er maar opkomen.

Holletje

In de slaapkamer schiep de selfmade binnenhuisarchitecte ook ruimte boven het bed. Ze kocht twee balken, legde die tussen de aanwezige balken boven haar bed, zaagde een kast in stukken en legde de platen

"Slim inrichten want je moet alles kwijt."

erop. Twee rolgordijntjes ervoor en hup, ze had een half zoldertje voor haar gereedschap, verf en kerstspullen. Aan de kale wasbak plakte zij een aanrechtblad, wat daaronder een kast voor handdoeken en lakens opleverde.

Als je door Emmy's huisje loopt, zie je overal spiegels. In de woon- en slaapkamer, de gang en zelfs op het toilet hangen

spiegels die ertoe dienen om de ruimte groter en lichter te laten voelen. Niet dat Emmy claustrofobisch is. 'Het gevoel van een klein hokje vind ik prettig. Met het gezin hadden we altijd leuke vakanties in

een caravan. Het is overzichtelijk en heeft iets beslotens, wat een hofje ook heeft. Het is een beetje een holletjesidee'

"Ik denk dat ik hier nog een tijdje blijf wonen." *

En jaar, hooguit twee jaar, zou ik het er uithouden, beloofde ik mezelf, toen ik in het najaar van 1991 een woning in het Hofken van Wilhelm van Heythuysen betrok.

De maten van mijn huisje bleken 'aangrijpend in geringheid', om een gezegde van de schrijver Louis Ferron te lenen, en de omwonenden in het hofje leken angstig nabij. Maar ik houd het er nu al ruim 26 jaar uit. Het is nog steeds niet de Hof van Eden, want die bestaat niet meer, maar mijn huisje en ik verdroegen elkaar in de loop van de tijd steeds beter en ook aan de hofdichtheid met haar humeuren en temperamenten raakte ik gaandeweg gewend. Dat laatste kwam misschien wel door de gemeenschappelijke tuin, die onze particuliere geschillen met zijn wisselende schoonheid doet verbleken. Sterker, die ons in de lente en de zomer op aangename wijze tot elkaar veroordeelt.

Tussen zomertijd en wintertijd kent de/het hof een hoogseizoen aan buitenpretjes. Iedereen verlaat, als het maar even kan, de beslotenheid van zijn of haar huisje, om vóór de halve deur aan de zoom van de tuin een krantje te lezen, een praatje te maken of, alleen of met anderen, een glaasje te drinken. De zomer is bij ons het jaargetij van de verkleinwoordjes. Maar er zijn ook feesten en partijen met een Hoofdletter: de jaarborrel van het bestuur, regenten die gaan en komen, verjaardagen van het hofje. Jaren geleden was er zelfs een bruiloft toen Alexandra, een van onze hofdames, trouwde met haar Iraanse vriend Nariman, wiens oosterse hand bij het bereiden van safranekip op de barbecue hem onmisbaar heeft gemaakt. En Thea gaf op dat huwelijk een sierlijke solodans ten beste.

Ach Thea. Vóór zij in 2005 op hoge leeftijd overleed woonde ze twintig jaar in ons hofje. Ik herinner me haar graag en jaren geleden schreef ik in de Haarlemse Hofjeskrant van Willem Brand al eens over haar. 'Thea, Brusselse van origine, toonde gul haar zuidelijke esprit. Luchtige gewaden bij warm weer of een strakke golfbroek als zij haar swing oefende boven de gele ijssele teentjes. Een breekbare paradijsvogel, die onze zomers extra kleur gaf.'

Ons hofje kent méér bonte vogels. Ook vogels die het soms bont maken en zo burens en bestuursleden de kans geven met goede zorg naar hen om te zien. Met zijn allen bevolken we dit wonderlijke hof. Ik denk dat ik er nog een tijdje blijf wonen.

Hans Hoffmann

* Artikel uit het srtpboek "Willem van Heythuijsen" van Eric J. Coolen en Eva Maria de Wit

Gonda Koster:

“In de geest van Willem van Heijthuijsen.”

‘Als wij tijdens een vergadering naar een oplossing zoeken, roepen we wel eens: hoe zou Willem hierover gedacht hebben?’, vertelt Gonda Koster, voorzitter van het bestuur van het hofje van Heijthuijsen.

Gonda Koster: ‘We besteden meer aandacht aan bewoners dan een gemiddelde corporatie. Nieuw is dat zittende bewoners bij selectie van nieuwe bewoners worden betrokken. Maar we verliezen ook niet uit het oog dat we een eeuwenoud erfgoed beheren. Behoud ervan vereist ook zakelijk beleid. De moderne tijd stelt nieuwe eisen.

Als we specifieke hofjesvragen hebben, kunnen we terecht bij de stichting Haarlemse Hofjes of het Landelijk Hofjesbeeraad. Die overlegstructuren zijn waarde-

vol, er is altijd wel al een ander hofje dat met dezelfde thematiek te maken heeft gehad.’

Grappig is dat Gonda Koster een link met Heijthuijsen (Limburg) heeft. Gonda: ‘Mijn tante Anna Lips-Koster deed in de jaren tachtig uitgebreid archiefonderzoek en ontdekte dat de wortels van de Haarlemse familie Koster in het kerkdorp Leveroy liggen, destijds behorend tot de gemeente Heijthuijsen en Nederweert. Die onderzoeksverslagen heb ik van de familie in mijn bezit gekregen.

> Illustraties Anne Rose Oosterbaan

Taatske van Dijk:

“Op maat geschaafd, mooi hè?”

Om even over acht maandagmorgen – de torenflat achter het hofje schuilt in de mist – komt Taatske van Dijk aanfietsen. Om de zoveel tijd, als er wat klussen zijn opgespaard, komen de hulptroepen langs.

Vandaag is zo’n dag: een loodgieter en electricien doen bij twee bewoners klussen die niet kunnen wachten. Een jaar geleden volgde Taatske, architect bij KPG Architecten, collega Max van de Poll als regent op. Zij houdt toezicht op (grote) onderhoudsklussen en is tevens huismeester. Taatske: ‘Dit zijn huis-, tuin- en keuken-dingen. Vervelend, want thuis wil je dat ook niet.’

Die bezoeken geven Taatske ook inspiratie, haar professionele werkterrein is namelijk monumentale restauratie. Ze wijst op de gebogen rij steentjes boven de ramen van ‘het torentje’: ‘Die zogeheten hanenkammen waren meesterproeven om toegelaten te worden tot het steenhoudersgilde. Al die steentjes zijn op maat geschaafd, mooi hè?’

Het bestuur van het hofje van Heijthuijsen

De basis van regentschap is coöptatie: de regenten worden in eigen kring gezocht. Het is eervol, maar een hofje besturen vraagt ook kennis en aandacht. Hofjes moeten monumentaal blijven

en tegelijk aan allerlei eisen (van de overheid) en wensen (van bewoners) voldoen. V.l.n.r. Bart Bram Spruit (penningmeester), Taatske van Dijk (huismeester), Gonda Koster (voorzitter) Anna Paternotte (secretaris).

Anna Paternotte: *“Omzien naar bakstenen én bewoners.”*

De jongste regent in Haarlem is tevens het langstzittende bestuurslid, vanaf 1 juni 2012: advocaat Anna Paternotte.

Anna: ‘Als jurist kijk je hoe beslissingen worden genomen en of dat overeenkomt met de statuten en het huishoudelijk reglement. Willems idee was iets nalaten voor een groep die het nodig heeft. Dat is nog steeds het uitgangspunt. Wij zijn naast verhuurder van woningen ook beheerder van een kwetsbaar monument en een gemeenschap. Bij dat laatste hoort ook naar elkaar omzien.’ Anna vertelt over een bewoonster die ondanks een aandoening nog lang in het hofje heeft gewoond. Zij hoopt dat het altijd zo

blijft. Het draait om betrokkenheid. Soms betekent dat met je hand over je hart strijken.

Het hofjesidee wordt, ziet Anna, omarmd door wooncorporaties. ‘Er worden hele wijken ingericht met een centrale ontmoetingsplek en soms gedeeld gebruik van faciliteiten. We gaan terug naar tiny houses en ook het idee om mensen die lichte zorg nodig hebben te clusteren. Er komt ook een generatie aan die leeft in een deelcultuur. Niet iedereen wil per se 150 vierkante meter woonruimte.’

Anna Eradus: 'Zó gelukkig met huis en hofje'

Jarenlang zat Anna Eradus in een dichtersgroepje. Na haar herseninfarct heeft ze minder zin in dichten. 'Het gaat allemaal trager, het houdt je van sommige dingen af.'

Zij is opgegroeid in Noord-Scharwoude, in het land van de dui-zend eilanden. Anna: 'Vader haalde de aardappelen en kool met de schuit op en bracht die naar de veiling waar we vlakbij woonden. Ik hielp vaak mee met aardappels poten en wortels eraf halen.'

Na de MULO werkte ze achtereenvolgens op een accountantskantoor, op het belastingkantoor in Alkmaar en een chipsfabriek in Broek op Langendijk. Een baan bij De Baan deed haar naar Haarlem verhuizen. Na haar trouwen werd Hoofddorp haar woonplek.

In 2010 heeft ze een punt achter haar huwelijk gezet. 'Ik wist al lange tijd dat ik weg wilde. Na bij een paar hofjes te hebben gevraagd, kon ik hier terecht. Ik moest een paar maanden wachten tot het huisje helemaal was opgeknapt. Ik was zó gelukkig.'

Hoewel het tempo lager is, is ze nog best actief. Ze zingt in twee koren: een

kerkkoor in Amsterdam en een koor in Krommenie, waar haar zoon dirigent van is. Eén keer per week gaat ze met de bus naar Hoofddorp om in hospice Bar-do met een groepje te bloemschikken.

Het hofje is een fijne plek om te wonen. Anna: 'Een van de burens brengt mij wel eens zelfgemaakte vissoep. Op straat kom ik regelmatig een bestuurslid tegen. Ze stapt altijd van haar fiets om een praatje te maken.'

Hofwind

*De wind rondom de hof
klopt aan de poort
krijgt bijna een menselijke stem
flarden geluid, murmelende meeuwen
kraaien draaien rondjes
krassen de voering uit hun keel
een enkele meeuw valt hen bij
maakt de cirkel compleet*

Anna Eradus

> Anna leest uit haar dichtbundel voor

Testament tentoongesteld

In het Noord-Hollands Archief aan de Kleine Houtweg achter Hart wordt voor het eerst Willems testament tentoongesteld.

Willem liet dat in 1636 bij notaris van Trier in de Jansstraat opmaken. Ook te zien het eerste reglement van het hofje en het eerste kasboek met de vermelding van betaling van de eerste regent Van Sittard aan Frans Hals voor de kopie van het schilderij van Willem van Heijthuijsen voor de regentkamer.

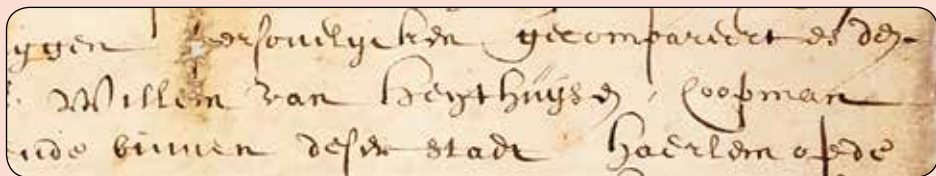
Er is aandacht voor het hofje, het boek Willem en de Haarlem-Harlem NY connectie, een verhaallijn in het stripverhaal.

- Noord-Hollands Archief, Kleine Houtweg 18 (ma t/m vr 09.00-17.00 uur, 21 mei t/m 8 juni).

In het ABC Architectuurcentrum is er een tentoonstelling van de totstandkomingsfases van 'Willem het stripboek'. Op zaterdag 27 mei is er van 16.00 tot 18.00 uur een signeersessie (met interview) in het ABC van Eric Coolen en Eva Maria de Wit.

Tijdens de Stripdagen signeren de makers op 26 en 27 mei hun stripboek op de Grote Markt.

- ABC Architectuurcentrum, Groot Heiligland 47, (di t/m za 12.00-17.00 uur en zo 13.00-17.00 uur), 19 mei t/m 10 juni.

> Een deel van het originele testament uit 1636

Inspectie Monumentenwacht

Om hofjes zo lang mogelijk monument te laten blijven is goed en regelmatig onderhoud nodig. Als onafhankelijk bureau inspecteert Monumentenwacht de buitenkant van hofjes. De bouwkundige inspecteurs Ab Ruygrok en Stefan van Wijnen kijken hier houtwerk en dak na en leggen (zie foto) en passant een

weggewaaid dakpan terug. Het hofje van Heijthuijsen wordt jaarlijks geïnspecteerd. Door voortijdig signaleren kan soms een boel narigheid worden voorkomen. Bovendien is onafhankelijke rapportage een eis als je als hofje subsidie wilt verkrijgen. Dit hofje staat er goed bij, vinden de inspecteurs, er wordt met regelmaat onderhoud gepleegd.

Kijkje achter de schermen

> Gonda Koster op de koffie bij Hans Hoffmann

> Foto links en rechts Willem Brand
foto midden: Eric Oudendijk

> Taatske van Dijk in bespreking met de schilder. Half april is het groot onderhoud van het houtwerk gestart.

Waarom hangt een gevelsteen over Weert in Haarlem?

De draak of de rog steken

Iedereen in Weert weet dat de Rogstaekers een carnavalsvereniging is. Nu een geuzennaam, maar in de 17de eeuw een scheldnaam, die teruggaat naar de legende van de rogstekers, die de Weertenaren een beetje voor gek zette.

In de 17de eeuw kwamen veel protestantse Weertenaren naar Haarlem om hier hun geloof in vrijheid te kunnen beleven. Ze hadden beroepen als koperslager, schoenmaker, linnenwever, lakenbereider en dienstbode. Ook de Weertenaar Willem van Heijthuijsen beproefde hier zijn geluk. En dat is hem gelukt. Hij werd steenrijk in de textielhandel en liet zich door Frans Hals portretteren. Hij wilde dat na zijn dood twee hofjes werden gesticht. Een in Haarlem en een in Weert.

De Weertenaren hebben in Haarlem meer sporen nagelaten. Zo hing er in de Vlammingstraat een gevelsteen met de legende van de Weertse rogstekers. Deze was gemetseld in een muur van het gildehuis van lakenbereiders, die ook uit Weert kwamen. De steen hangt nu in de achtergevel van het Frans Hals Museum. Een Weertse legende, maar komt die ook uit Weert? Erik Werps denkt van niet. In zijn boek Steekspel betoogt hij dat de legende in Haarlem is ontstaan.

De legende

Een vishandelaar verliest onderweg bij Weert een rog. Als de inwoners die ontdekken, denken ze dat het een gevaarlijk monster (of zelfs de duivel) is en slaan groot alarm. Behalve de burgers uit de stad worden ook de boeren uit de omgeving opgetrommeld. Gewapend met rieten en ander gereedschap durven zij eerst niet aan te val-

len. Als zij behoedzaam op het dier afgaan om dit te steken, komt de koopman terug. Hij legt de rog op zijn kar en lacht de Weertenaren uit om zulke dommigheid. Centraal in de tekening beschermt de pastoor zijn stadgenoten door hen met wijnwater te besprenkelen. In de legende wordt dus de spot gedreven met de bijgelovige paapsen, die zelfs in een 'gewone' vis al de duivel zien.

De draak steken met Weertenaren, zou dat door Weertenaren zelf zijn gedaan? Dat is niet waarschijnlijk. Immers, in Weert was vrijwel iedereen katholiek, waarom zouden ze daar de spot mee drijven. Erik Werps neemt ons verder terug in de tijd. Rogsteken was in de 16de eeuw een synoniem voor pesten. Overspelige stadgenoten waren dan vaak het slachtoffer. Ze werden beschimpt door jongelui, die met maskers waren uitgerust. De plagerijen werden in Den Bosch verboden, ze liepen door dronkenschap nog wel eens uit de hand.

Seksuele lading

Verhalen over bijgeloof en seksuele moraal werden rond 1650 in prenten verbeeld. Dat gebeurde meestal met metaforen. Een rog stond voor een overspelige vrouw en een man die een rog steekt, doet het dus met haar. Die prenten, in Amsterdam en Haarlem gedrukt, vonden gretig aftrek. Werps werpt op dat de reputatie van Weertenaren in Haarlem tot de legende heeft geleid. Weertenaren, los van hun familie, vertoonden nogal losbandig gedrag.

Willem van Heijthuijsen, die samen met zijn

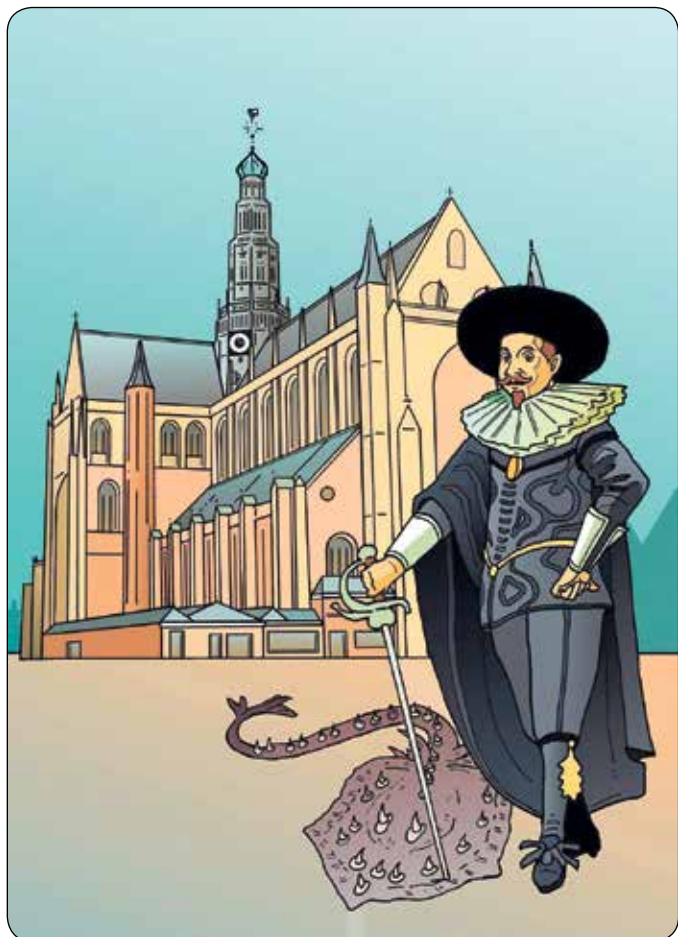
> Gevelsteen van de legende in de achtergevel van Frans Hals Museum

foto Paul Vrancken Peeters

ook ongetrouwde zus op de Oude Gracht woonde, in de seksuele losbandigheid betrekken, vindt oud-Weertenaar Louis Mathijssen niet gepast: 'Hij voelde eerder onbehagen en jaloezie bij allochtone Haarlemmers omdat hij als 'nieuwkomer' succes en geld had. Wie boven het maaiveld uitsteekt, kan je steken onder water geven door ze in prenten en praatjes te ridiculiseren. Dat gebeurde ook via de gevelsteen in de lakenhal.'

Misschien staken de 17de eeuwse Weertse protestanten met de gevelsteen wel expres de draak met de katholieken. Om erbij te horen. Of was het een vette knipoog van de katholieken naar zichzelf. Om jezelf lachen hoort bij carnaval en dat doen ze in Weert al jaren. Over zelfspot gesproken.

*Met dank aan Erik Werps uit Weert die een boeiende zoektocht over de legende schreef. Zie www.steekspel.eu

> Willem van Heijthuijsen

Illustratie Eric J. Coolen

> Overigens duikt in de Tuin der Lusten, het beroemdste schilderij van Jeroen Bosch uit 1500, al een duivels figuur op, met een rog als mantel. Te interpreteren als een duivelse rog-steker die een in de hel belande rogsteker straft voor zijn zonden.

Meerdere malen vereeuwigd door Frans Hals

Frans Hals heeft Willem van Heijthuijsen meerdere keren geschilderd: eenmaal stoer en trots 'ten voeten uit' in 1625 en eenmaal ongedwongen thuis in 1634.

Beide portretten hebben in Willems huis aan de Oude Gracht gehangen. Het formaat van Willems staande portret meet 204 bij 134 centimeter. buitensporig en volgens Frans Hals-kenner Pieter Biesboer tegen de toenmalige conventies voor portretten van burgers in. Biesboer vraagt zich ook af (quote komt uit zijn artikel in het stripboek) 'of het staatsieportret soms indirect een huwelijksaanzoek was.' Willem was toen veertig jaar en nog ongetrouwd.

In 1634 heeft Frans Hals Willem een stuk speelser geschilderd. Het formaat was met 47 bij 37 ook bescheidener. Volgens Louis Mathijssen heeft Frans Hals het portret met de zittende Willem zeker tweemaal gekopieerd! Het kasboek van het hofje uit 1653 (drie jaar

na Willems dood) is in ieder geval bewijs voor één kopie. In dat jaar betaalden de regenten Frans Hals de somma van 36 gulden. Pieter Biesboer: 'Frans Hals heeft het origineel overgetrokken op doorzichtig papier. Hij spande dat op een nieuw paneel en prikte er met spelden gaatjes doorheen om de omtrek te bepalen.'

In 1869 verkochten de regenten de kopie op een Parijse veiling. Het jaar erop kwam die in handen van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Brussel. Het oorspronkelijke werk uit 1634 ging op een veiling bij Sotheby's in 2009 weg voor negen miljoen euro. Volgens Biesboer bezit krantenmagnaat Sir Rupert Murdoch nu dit origineel.

Illustratie Alex van Koten

Illustratie Alex van Koten

Eregast op feestje Maarten en Oopjen

De historie herhaalt zich. Willem van Heijthuijsen 'Ten voeten uit' geschilderd door Frans Hals is terug in Nederland. Niet in Haarlem zoals in 1990, maar in het Rijksmuseum.

Dat jonge Amsterdamse echtpaar ziet er na een succesvolle restauratie weer even stralend uit als in 1634. Dat mag ook wel, want de schilderijen zijn begin 2016 voor 160 miljoen euro gekocht (door Nederland en Frankrijk samen). Gonda Koster: 'Je kunt zeggen dat Willem best een beetje ijdel was. Facebook had hij niet, maar hij had wel

Frans Hals. Die heeft ervoor gezorgd dat hij na bijna 400 jaar nog in de spotlights staat. Het stripboek is de kers op Willems taart.' Het staande portret van Willem is in bruikleen van het museum de Alte Pinakothek uit München. In 1990 had Willem dit Duitse stekje óók al eens verlaten, en wel voor een kortstondig verblijf in het Frans Hals Museum.

Vlakbij de Haarlemmerhout

Ergens rond 1630 kocht Willem van Heijthuijsen een stuk grond aan de Kleine Houtweg, genaamd Middelhout.

Direct ernaast lag landgoed Spaar en Hout, eigendom van een van Willems vrienden, de Amsterdamse koopman Zacharias Hoofman. Al in 1636 benoemde Willem in zijn testament zus Geertruida tot zijn erfgenaam. Mocht zij kinderloos overlijden, dan moest Middelhout worden omgebouwd tot een hofje voor arme mannen en vrouwen.

De notoire vrijgezel Willem heeft op het punt van trouwen gestaan en wel met de jongste zusster van zijn vriend Thieleman, Alida Rooster-

man. Zij scheelde ruim dertig jaar met Willem. Het lot beschikte anders, Alida stierf vlak voordat het huwelijk in mei 1647 gesloten zou worden. Drie jaar later, op 6 juli 1650 overleed Willem, een paar weken erna gevolgd door zijn zuster Geertruida. Willem werd begraven in de Sint Bavokerk, zijn grafsteen is te vinden aan de zuidkant van het koor. Willems neef Maarten van Sittard en zijn vriend Thieleman Roosterman lieten in 1651 Middelhout ombouwen tot een hofje. Zij waren de eerste regenten.

Illustratie Eric J. Coolen

deWaterkoets ⚓

proeven & proosten op het water

HOFJESTOCHT VANAF HET WATER

Vaar en wandel met een Gilde Stadsgids langs diverse Haarlemse Hofjes. Het is ook mogelijk om het arrangement te combineren met een hofjespuzzeltocht.

Met uw eigen groep van 5 tot 50 personen. Comfortabel varen in open of geheel overdekte en verwarmde boten. Zeer geschikt voor familiefeestjes of bedrijfsuitjes. Onze arrangementen zijn te combineren met diverse catering.

www.dewaterkoets.nl / info@dewaterkoets.nl / 023 - 525 98 22

Kan uw initiatief
wel een steuntje

in de rug
gebruiken?

Initiatieven mogelijk maken

Deze krant is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Rabobank Stimulerings Fonds (RSF). Heeft u een mooi initiatief waarbij u wel een steuntje in de rug kunt gebruiken? Kijk op onze site! rabobank.nl/haarlem

Vrouwe en Antonie Gasthuys viert verjaardag

In de regentenkamer van het Vrouwe en Antonie Gasthuys aan Klein Heiligland 64 werd in februari de 578ste verjaardag van het hofje gevierd met bewoners en regenten.

Voor dat er geproost werd, vertelde Lize de Regt, voorzitter van de regentenraad, dat vanaf 1786 alle bewoners hier werden gehuisvest. Aanvankelijk was op die plek het Teylers hofje gevestigd.

In het hofje wonen negen mensen, zes in de huisjes en drie boven de regentenkamer. De oudste bewoner Willem Mook, luitist en musicoloog, maakte bekend na 38 jaar te gaan verhuizen. Die begintijd was nogal improviseren. Mook: 'Maar ik was toen 23 jaar en was allang blij met een woning. Het was primitief. Op de gang stond een tweepitsgasstel op de koelkast, de afwas deed ik in de wastafel boven. Een douche was er niet. Elk nadeel heeft zijn voordeel: de huur was jarenlang zeer betaalbaar. Ik ga het hofje missen, maar vooral mijn burens. Op jullie gezondheid en een gouden toekomst van het hofje.'

> Borrel van bewoners en regentenraad in de regentenkamer

Gelukkig een Vijfhoek Kunstroute!

De dertiende editie in het Pinksterweekeinde staat in het teken van het getal 13.

Voorafgaand aan de opening met theater en muziek in de Nieuwe Kerk om 20.30 uur start om 19.45 uur bij de Kunstkelder een parade met een verbeelding van het thema 'Ongeluk en Bijgeloof'. Op 19, 20 en 21 mei zal er veel kunst te be-

wonderen zijn in open ateliers, gast-ruimtes, de Kunstkelder, Bibliotheek en winkels en/of etalages. Traditie-getrouw is er in de tuin van de Proveniershof een keur aan beelden te bewonderen. Dit jaar van o.a. Liedeke Veninga, Peter Bartels, Marianne van Aken, Marion Timmers en Ap Esenbrink. Ook zijn in de hof ver-

> Twee deelnemers aan de Maskerparade in 2014 in de Provenierstuin

halen te lezen en foto's te zien van bewoners die op huisnummer 13 wonen. Alle locaties zijn op zaterdag, zondag en maandag open van 12.00 tot 17.00 uur. Zoals altijd is er een mooie full-colour catalogus te koop. Dus draai het ongeluk in je leven om en kom naar de Vijfhoek Kunstroute.

Waar is deze gevelsteen?

En nieuwe wijk in Haarlem wordt dankzij de inspanningen van Stichting Geveltekens Vereniging Haarlem maar liefst tien Strip-Straat-naam-Gevelstenen rijker. Haarlem Stripstad vaart er wel bij. De eerste die werd onthuld was die van de 'Blauwe Tramstraat'. Er zijn 'r nu zes geplaatst waaronder ook die van de Crossleystraat van striptekenaar Alex van Koten. Zijn strip-held, detective Nick Name, werd gebeeldhouwd door Serge van Druten. Hoe heet dit autoluwe wijkje?

PRIJSVRAAG

Mail uw oplossing o.v.v. 'prijsvraag' naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl en win een VVV-bon van € 15.

Oplossing HHK 33: Gevelsteen D'Hoop hangt in de Ridderstraat. Theo Dijkman uit Heemstede wint de prijs.

*Nick Name wordt gepubliceerd in het tijdschrift StripGlossy. Tijdens de Haarlemse Stripedagen is er een tentoonstelling in Studio Burgwal over stripdetectives!

Boek op maat

Wilt u namens uw bedrijf een jubileumboek of -krant uitgeven, of met de familie opa of oma verrassen met een levensverhaal in boekvorm? Willem Brand helpt u graag een handje. Hij schrijft, maakt foto's en geeft vorm. Ook verzorgt hij het print- of drukwerk en de eventuele PR. Mail willembrand@upcmail.nl

Met KennemerZorg is het Zorgeloos genieten

Kennemerzorg is een kleinschalige particuliere thuiszorgorganisatie met een frisse kijk op de zorg.

Bent u op zoek naar kwalitatief hoogstaande thuiszorg? Dan kunt u dit met één telefoontje regelen. Wij komen graag bij u langs om al uw zorgwensen te bespreken.

Neemt u rustig de tijd om u te laten informeren naar de mogelijkheden die het best bij uw wensen passen.

Wij zijn te bereiken op telefoonnummer: 023 532 40 60 of 06 17 06 96 96.

Bezoek ook onze website: www.kennemerzorg.com

Om niets te vergeten!

Open: ma. t/m vr. van 9.00-18.00 uur
zaterdag van 10.00 - 17.00 uur
Gedempte Oude Gracht 108
Haarlem, Tel: 023 5315513
www.muyskantoor.nl

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Nieuwenhuizen bv
BOUWBEDRIJF

- Verzorging aanvraag
- Nieuwbouw
- Verbouw
- Aanbouw
- Renovatiebouw
- Dakkapellen
- Badkamers
- Openhaarden

Lijnbaan 34 -36 - Heemskerk - Tel.0251-235 996
www.bouwbedrijfnieuwenhuizen.nl

Haarlemse Hofjeskrant **GRATIS meenemen!**

Haarlem: DekaMarkt Rijksweg 283, Rijksweg 40-42, Anthony Fokkerlaan, Eksterlaan, Meester Cornelisstraat, Schalkwijkstraat, Gedempte Oude Gracht, Amsterdamstraat, Prinses Beatrixplein, Oranjeboomstraat, Ramplaan en Floridaplein. VOMAR Da Vinciplein, Stephensonstraat en Paul Krugerkade. JUMBO Engelenburg. PLUS Rijksweg 283 en de Coop Stuyvesantplein. AH Floridaplein, Marsmanplein, Soendaplein, Drossestraat, Westergracht, Grote Houtstraat, Kruisstraat en Spoorwegstraat. VVV, Noord-Hollands Archief, Van der Pigge, Muys Kantoor & Cadeau, DEKATUIN. Bibliotheken Gasthuisstraat, Planetenlaan en Leonard Springerlaan. Heemstede: VOMAR Binnenweg, AH Blekersvaartweg, SPAR Te Winkelhof en PRIMERA De Pijp Raadhuisstraat, Bibliotheek Julianaplein. Bloemendaal: AH en Papyrus Bloemendaalseweg.

Reacties: info@haarlemse-hofjeskrant.nl
Website: www.haarlemse-hofjeskrant.nl

De Haarlemse Hofjeskrant wordt financieel gesteund door hofje Codde & Van Beresteyn, hofje Inden Groenen Tuyn en diverse fondsen.

Opplage: 9.000
Redactie: Willem Brand
Vormgeving: Kees Reniers

HHK 35 verschijnt in september 2018